

Beknopte beschrijving van het orgel

Orgelkasten en opstelling

Het orgel staat opgesteld op een fraai oksaal aan de torenzijde van het schip. De fraaie orgelkasten zijn grotendeels origineel. Hier en daar zijn beschadigingen door uitdroging zichtbaar. Dit betreft dan vooral scheurvorming in de panelen en het loslaten van fineer bij de 'band' boven de consoles van de torens alsmede het uitkragende deel van de hoofdkas. De achterwand bestaat uit moderne raamwerken met een vulling van gaas/doek.

Van het Rugpositief is is alleen het frontraam met de kappen origineel; de overige delen van de kas zijn in 1956 vervaardigd met gebruikmaking van delen van de oude achterwand van het Hoofdwerk.

De hoofdkas is in 1956 vrijwel tegen de achterwand van het kerkgebouw geplaatst zodat Hoofdwerk en Pedaal sindsdien moeilijk toegankelijk zijn. Ook de klankuitstraling van het Pedaal - dat in een nis achter de hoofdkas staat - wordt hierdoor belemmerd. Bovendien bestaat de indruk dat door een gebrek aan ventilatie met name bij het Pedaal en in de Hoofdkas veel schimmelvorming optreedt.

Claviatuur en mechanieken

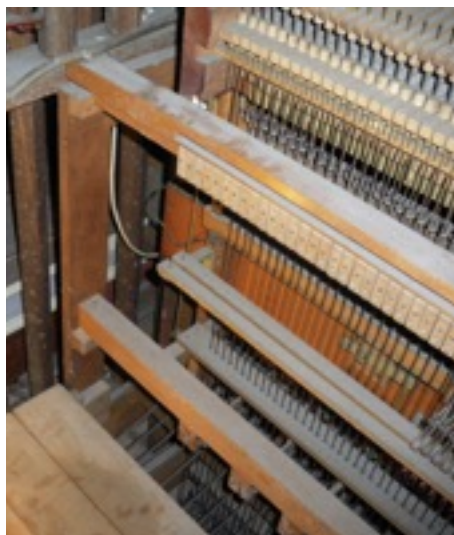
De klavieren dateren uit 1956 maar de registerplaatjes zijn nog (grotendeels) oud evenals de registerknoppen en trekkers. Een aantal plaatjes is in 1956 overgeschilderd; onderzoek van deze plaatjes kan wellicht meer duidelijkheid over de oorspronkelijke dispositie van het orgel verschaffen, met name van het Rugpositief. De koppelingen zijn sinds 1956 uitgevoerd als treden.

Klaviatuur, foto H. Sieben

De handklavieren steken sinds 1956 verder uit de kas dan oorspronkelijk het geval was, getuige ook de horizontale lijst die zich tussen het bovenklavier en de oorspronkelijke klavierplank bevindt. Om die reden is ook het knieschot schuin geplaatst. Zeer waarschijnlijk is de situatie hier ook aangepast aan de grotere pedaalomvang die thans 12 toetsen meer telt dan in de oorspronkelijke situatie. In de nabijheid van de klavieren zijn ook (weinig fraaie) voorzieningen voor de bediening van de windmotor en verlichting aangebracht.

De handklavieren zijn uitgevoerd als balansklavier. Omdat het wellenbord van het Hoofdwerk zich aan de voorzijde bevindt, is de toetsmechaniek bij de klavieren tamelijk gecompliceerd omdat de opgaande van het bovenklavier via een extra hevel weer naar voren wordt gehaald. Mede daardoor is de speelaard zeer onaangenaam.

Voor zover dat thans kan worden nagegaan dateert de toetsmechaniek nagenoeg geheel uit 1956, mogelijk met gebruikmaking van enkele oudere onderdelen. Het wellenbord van het Hoofdwerk is van gelaagd hout; de wellen zijn van grenen en voorzien van metalen armpjes. Ook de dokken en abstracten zijn modern. In hoeverre voor de andere werken op dit punt nog historische onderdelen aanwezig zijn is nauwelijks na te gaan zonder gedeeltelijke demontage; het wellenbord/raam voor het Rugpositief bevindt zich onder de vloer en de toetsmechaniek van het Pedaal is nauwelijks bereikbaar vanwege de plaatsing in de nis achter het orgel. Zeker is in elk geval dat het wellenraam voor de toegevoegde tonen van het Pedaal ook modern is.

De registermechanieken zijn nog grotendeels oud. De ronde trekstokken zijn voorzien van houten knoppen; de registerplaatjes zijn van metaal. De registers van het Hoofdwerk zijn in een horizontale rij boven de lessenaarbak geplaatst; die van Rugpositief en Pedaal zijn in verticale rijen links en rechts van de klavieren aangebracht. Aan de binnenzijde van de kas zijn aan weerszijde nog enkele dichtgezette registergaten zichtbaar. Aan de buitenzijde zijn hier eenvoudige plankjes aangebracht ter afdekking.

Windvoorziening

De windvoorziening dateert uit 1956 en bestaat uit een viertal regulateurs met een enkele vouw. Er zijn afzonderlijke balgen voor het Pedaal, de C- en Cis-lade van het Hoofdwerk en het Rugpositief. De windmotor staat zonder omsluitende kist onder in de nis achter het Hoofdwerk. De kanalen zijn nagenoeg geheel van hout. Wellicht dat delen hiervan nog origineel zijn. De leren aansluitingen van een aantal kanalen verkeren in slechte staat.

Windladen

Voor het Hoofdwerk zijn afzonderlijke C- en Cis-laden aanwezig die ter hoogte van de voetlijst van de bovenkas geplaatst zijn. De ventielkasten van deze laden bevinden zich aan de frontzijde. De indeling van deze laden is als volgt: C-A in het midden, het vervolg vanuit de zijkanten naar het midden toe aflopend. Voor het Rugpositief is één lade aanwezig die is ingedeeld in hele tonen vanuit de zijkanten naar het midden toe aflopend. Al deze laden zijn origineel en parallel aan het front geplaatst. Achter de hoofdkas bevinden zich de drie laden van het Pedaal; twee oude C- en Cisladen voor de tonen C-f en een chromatische aanvullingslade voor de tonen fis-f¹. De beide oude laden zijn naast elkaar, haaks op het front in de nis achter het orgel geplaatst; de aanvullingslade ligt in het verlengde van de linker lade. De stok van de Koraal 4 is van een opdik voorzien.

In 2013 is door Verschuieren Orgelbouw in aanwezigheid van Rudi van Straten namens de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) enig onderzoek verricht naar de toestand van de lade van het Rugpositief. Op basis daarvan kan worden geconcludeerd dat alle oude lade van eiken zijn, inclusief de stokken, dammen, pulpeetplank en voorslagen. De ventielen en scheien zijn van grenen. De lade is aan de onderzijde niet gesponseld maar afgedicht met leer; de sponsels aan de bovenzijde zijn van eiken. De sleepbanen zijn belederd; er zijn geen ringen aangebracht. Aan het einde van de ventielopeningen zijn zogenaamde bruggen ingelaten. Het draadwerk en de veren dateren uit 1956. De ventielen zijn bekleed met vilt en leer. De pulpeten dateren uit 1956 en bevinden zich aan de buitenzijde van de pulpeetplank. Aan de binnenzijde zijn potgaten aanwezig die wellicht verband houden met een afdichting door middel van messing plaatjes zoals ook door de orgelmakers Franssen en Pereboom & Leijser werd toegepast.

C en Cis-lade van het Pedaal met links op de voorgrond de lade voor de toegevoegde tonen f-f¹.

Pijpwerk

Voor zover thans valt na te gaan is het pijpwerk van het Hoofdwerk origineel met uitzondering van de registers Viol. di Gam. 8', Trompette B/D 8' en Clairon 4' evenals een deel van de Flute 4'. Van het Rugpositief zijn alleen de frontpijpen nog oud, het overige pijpwerk van dit klavier dateert uit 1956. Ook het pijpwerk van het Pedaal dateert uit 1956. De houten pijpen zijn van grenen en 'koud' op elkaar gelijmd. Hoewel deze pijpen aan de bovenzijde van schroeven zijn voorzien, is een aantal daarvan toch lek en provisorisch met leer of tape geplakt. De dispositie van het orgel luidt als volgt:⁹

⁹ Zie ook: Peter van Dijk (red.), *Het Historische Orgel in Nederland 1850-1858*. Amsterdam, 2002, 65-68.

Hoofdwerk II (C-g ³)	Rugpositief I (C-g ³)	Pedaal (C-f ¹)
Bourdon 16'	Holpijp 8'	Subbas 16'
Montre B/D 8'	Gemshoorn 8'	Baarpijp 8'
Bourdon 8'	Prestant 4'	Gedekt 8'
Viol di Gam. 8'	Roerfluit 4'	Octaaf 4'
Flute traversière D 8'	Nasard 2 2/3'	
Prestant 4'	Piccolo 2'	
Flute 4'	Flageolet 1'	
Quinte 3'	Scherp I-III	
Doublette 2'	Cromhorne B/D 8'	
Fourniture [IV]		
Cornet D [IV]		
Trompette B/D 8'		
Clairon 4'		

Koppelingen (uitgevoerd als treden)

Hoofdwerk+Positief, Pedaal+Hoofdwerk, Pedaal+Positief

Samenstelling vulstemmen:

Fourniture HW

C			1 1/3	1	2/3	1/2
c		2	1 1/3	1	2/3	
c ¹		2 2/3	2	1 1/3	1	
c ²	4	2 2/3	2	1 1/3		
c ³	5 1/3	4	2 2/3	2		

Cornet HW cis¹ 4 2 2/3 2 1 3/5

Scherp RP

C			2/3
B		1	2/3
b		1 1/3	1
b ¹	2	1 1/3	1
b ²	2 2/3	2	1 1/3

Toonhoogte: a¹ = ca 440 Hz

Winddruk: HW 75 mm. wk.; RP 65 mm. wk.; Ped 78 mm. wk.

Deling B/D tussen c¹ en cis¹.

De Montre B/D staat voor een belangrijk deel in het front. De Cornet is op een bank geplaatst. De Flute traversière staat als derde register op de lade gevolgd door Bourdon 16, Viol di Gam. 8 (grootste zink; alle pijpen met expressions), Bourdon 8, Prestant 4, Quinte 3, Flute 4 (C-h¹ gedekt; oud, vervolg met geperste labia, open), Doublette, Fourniture en de beide tongwerken (beide uit 1956). De grotere open oude pijpen hebben kleine stemlapjes, de overige zijn op lengte afgesneden. In de frontpijpen zijn 'eieren' uitgesneden; de sprekende pijpen met kleine stemlapjes. Voor wat betreft de Viola di Gamba 8 van het Hoofdwerk is de herkomst van het materiaal nog niet duidelijk. De zinken pijpen met geperste labia en rolbaarden wijzen op de vroege 20ste eeuw, maar het overige pijpwerk (vanaf c) lijkt ouder te zijn. Mogelijk betreft het verschoven pijpwerk van Clerinx dat later van expressions is voorzien. Het metalen labiaalpijpwerk uit 1956 (Pedaal en Rugpositief) is van moderne makelij; de open pijpen zijn deels voorzien van stemkrullen. De grootste pijpen van de Baarpijp 8 (Pedaal) zijn van zink. Wat betreft de makelij is er geen aansluiting met het werk van Clerinx.